DOPORUČENÍ ŘEDITELŮM ŠKOL K PODPOŘE VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI

Regionální rada podnikavosti JMK
projekt KaPoDaV

Brno | červen 2020

lipka

JIC

jihomoravský kraj

DOPORUČENÍ ŘEDITELŮM ŠKOL K PODPOŘE VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI

Regionální rada podnikavosti JMK
projekt KaPoDaV

Brno | červen 2020

lipka

JIC

jihomoravský kraj

Autor: REGIONÁLNÍ RADA PODNIKAVOSTI JIHOMORAVSKÉHO KRAJE
Dáša Zouharová, Kateřina Borovinová – koordinátorky, editorky

V Regionální radě podnikavosti JMK (RRP) byly v období projektu KaPoDaV zastoupeny zejména tyto organizace, instituce a školy:

- Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace
  Jihomoravské inovační centrum
  Krajský úřad JMK – Odbor školství KrÚ JMK, Rada JMK, Zastupitelstvo Jihomoravského kraje
  Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra pedagogiky
  Národní ústav pro vzdělávání, od 1. 1. 2020 Národní pedagogický institut České republiky
  Yourchance o. p. s.
- Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace
  Střední odborné učiliště Kyjov, příspěvková organizace
  Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Znojmo, s. r. o.
  Střední průmyslová škola Jedovnice, příspěvková organizace
  Střední škola automobilní Kyjov, příspěvková organizace
  EKO GYMNÁZIUM BRNO o.p.s.
  Gymnázium Boskovice, příspěvková organizace
  Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace
  Základní škola a Mateřská škola, Višňové, okres Znojmo, příspěvková organizace
- JA Czech – Junior Achievement
  Středisko služeb školám a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno, příspěvková organizace
  Krajská hospodářská komora jižní Moravy, Regionální hospodářská komora Brno, Okresní hospodářská komora Hodonín
  Impact Hub Brno
  Kancelář Jihomoravského kraje pro meziregionální spolupráci, příspěvková organizace
  Hnutí DUHA

Spolupráce na přípravě dokumentu probíhala formou společných jednání RRP a korespondenčně, zejména připomínkováním rozmanitých materiálů nebo zasíláním řady tipů a doporučení. Aktéři byli ve spolupráci různě intenzivní. Vedle jednání celé RRP se konala ještě setkání tzv. tematických skupin RRP, například proškolených koordinátorů podnikavosti podle typu škol nebo dalších stakeholderů Jihomoravského kraje v oblasti PIK. Obsah jednání RRP obohatili i příležitostní hosté, například zástupci Soutěž & Podnikej; KoPlac, z. s. aj.

K připomínkování návrhu tohoto dokumentu byli vedle pravidelných účastníků RRP přizváni členové tematické skupiny PIK Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v JMK, koordinátoři podnikavosti proškolení v projektu KaPoDaV, další zkušení pedagogové v oblasti PIK a zástupkyně zájmového spolku Prototýpci.

V roce 2020 vydala Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace. První vydání.

ISBN 978-80-88212-33-1

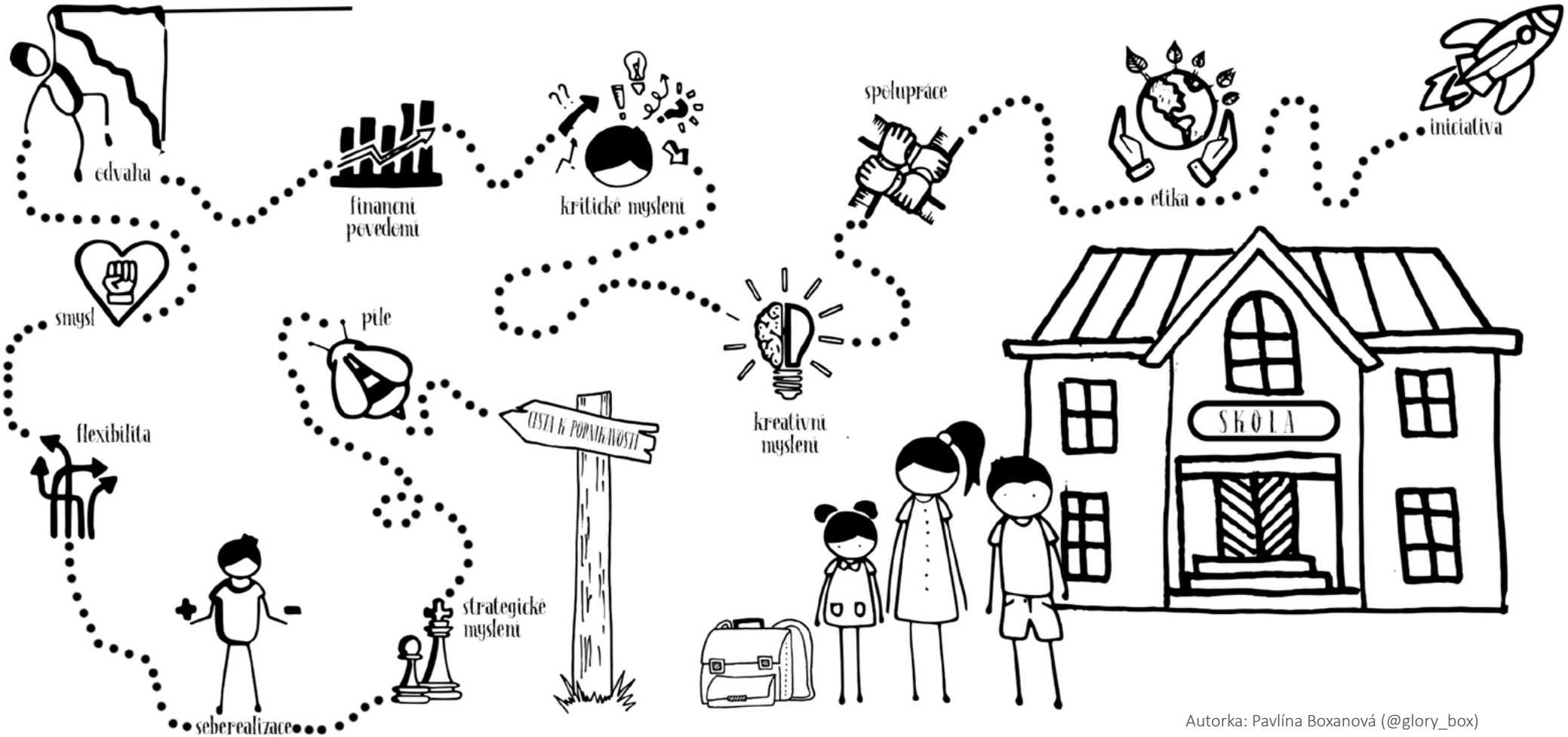

Autorka: Pavlína Boxanová (@glory_box)

Připravenost žáků pro současnost i budoucnost nese jméno podnikavost

DESATERO PODNIKAVÉHO ŘEDITELE

Podnikavost žáků začíná a končí u podnikavého učitele a ředitele

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

pedagogové, koordinátoři podnikavosti proškolení v rámci projektu KaPoDaV, jsou přesvědčeni, že podpořit výchovu podnikavých absolventů není složité – s ohledem na zkušenosti z vlastních škol navrhli desatero kroků, které mohou usnadnit každé škole cestu k podnikavosti:

1. Seznamte se s tématem podnikavosti – co se tím myslí, co se děje a proč? K tomu můžete využít například semináře iKAP JMK II.
2. Pověřte alespoň jednoho pedagoga koordinátorem podnikavosti – umožněte mu absolvování studia P-koordinátora, dohodněte se na náplni práce P-koordinátora, podporujte jeho pozici v pedagogickém sboru.
3. Budujte tým pedagogů podporujících podnikavost žáků – umožněte pedagogům proškolení v tématu a vzájemné sdílení zkušeností.
4. Společně s kolegy a P-koordinátorem vypracujte profil podnikavého absolventa školy a promyslete metody a formy výuky, kterými žáky vaší školy povedete systémově (koncepčně) k osvojení profilu podnikavého absolventa školy.
5. Podporujte komunikaci a spolupráci mezi učiteli a žáky – podporujte nápady podnikavých pedagogů a aktivních žáků, jejich vyhodnocování, realizaci i reflexi.
6. Nebraňte podnikavosti žáků, protože bez ní se v životě neobejdou – důvěřujte jim, přeneste na ně část zodpovědnosti za vlastní vzdělávání, zapojte je do spolupráce se školou a komunitou.
7. Motivujte pedagogy i žáky k podnikavosti inspirativními příklady z praxe. Vycházejte z toho, co už ve škole děláte, sami zjistíte, jak podnikaví už dávno jste. Nebojte se však překážek, drobnými a promyšlenými kroky usilujte o vystoupení vašich pedagogů z jejich aktuální komfortní zóny.
8. Vysvětlujte rodičům i zřizovatelům, že podnikavé projekty a programy jsou pro jejich děti stejně důležité jako angličtina a matematika, protože trénují dovednosti důležité pro rodinný, společenský i profesní život.
9. Podnikavou školu dělají podnikaví učitelé, podnikavý ředitel – rozvíjejte vlastní podnikavé kompetence, přijímejte do školy další podnikavé učitele, nezapomeňte na vybavenost, ocenění žáků i pedagogů, prezentaci vašich inspirativních příkladů dobré praxe na veřejnosti.
10. Průběžně se ohlížejte za tím, co se ve škole dělo, co nového jste zkusili. Vyhodnocujte, zda na tom chcete dál pracovat, zda to chcete vylepšovat nebo je to něco, co vám nesedlo a nechcete do toho dál vkládat energii. Taková možnost volby je pro kolegy velmi osvobozující, a o to víc motivační na něčem inovativním pracovat.

OBSAH

DESATERO PODNIKAVÉHO ŘEDITELE 2

1. ÚVOD 4
2. VYMEZENÍ POJMŮ 5
3. PLÁNOVÁNÍ A DOKUMENTY VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI 10
4. KOORDINÁTOR VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI 13
5. PODMÍNKY PRO REALIZACI A PLÁNOVÁNÍ VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI VYTVÁŘENÉ VEDENÍM ŠKOL A ZŘIZOVATELI ŠKOL 15
6. VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ ŠKOLY ČI ŠKOLSKÉHO ZAŘÍZENÍ V OBLASTI VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI 17
7. DOPORUČENÉ METODY, NÁSTROJE A PROSTŘEDKY REALIZACE VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI VE ŠKOLE 18
8. INSTITUCE PODÍLEJÍCÍ SE NA ZAJIŠTĚNÍ VÝCHOVY K PODNIKAVOSTI 20

PŘÍLOHY 22

1. Úvod

Regionální rada podnikavosti[1] JMK (dále jen RRP) připravila Doporučení ředitelům škol k podpoře výchovy k podnikavosti (dále jen Doporučení ředitelům škol k VkP), kterým informuje zřizovatele a management škol a školských zařízení (dále jen škol) o poptávce praxe po podnikavých absolventech škol, o nutnosti inovovat proces výuky **o výchovu k podnikavosti** (dále jen VkP), o postupech vhodných k ukotvení VkP do výuky a života škol.

Doporučení ředitelům škol k VkP reaguje na naléhavou potřebu praxe vychovávat absolventy škol podnikavé v oblasti profesní (zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná, podnikatel), osobní, společenské, environmentální, sociální.

Význam VkP zdůrazňuje **The Entrepreneurship Competence Framework** (Evropský rámec klíčové kompetence k podnikavosti; 2016; dále jen **EntreComp**), který nastavuje všeobecný rámec klíčové kompetence k podnikavosti platný pro kohokoliv. EntreComp doposud nebyl adaptován na reálné prostředí škol. V dokumentu je uvedeno, že se jedná o startovací čáru a **EntreComp musí být dále upraven pro potřeby dalšího použití**.

Během realizace implementačního projektu KaPoDaV[2] Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v JMK (iKAP JMK I, 2017 až 2020) byla **pilotně ověřena praktická aplikace klíčové kompetence k podnikavosti do výuky i dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále DVPP)**.

Doporučení ředitelům škol k VkP **shrnuje získané zkušenosti pro potřeby škol Jihomoravského kraje, v případě zájmu kompetentních orgánů i pro sdílení v rámci revizí Rámcových vzdělávacích programů**. Doporučení ředitelům škol k VkP **usiluje o provázanost potřeb praxe a strategií výchovy a vzdělávání v JMK/ČR**.

[1] Regionální rada podnikavosti je platforma pro podporu rozvoje podnikavosti v JMK, která byla založena v rámci projektu KaPoDaV, klíčová aktivita 02 – Podnikavostí k udržitelnému rozvoji Jihomoravského kraje. RRP přijímala v rámci projektu nejzásadnější rozhodnutí, například navrhla vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti, rozsah a obsah vzdělávání pedagogů k podnikavosti, zejména koordinátorů podnikavosti; managementu škol přiblížila smysl výchovy k podnikavosti a vhodné postupy k ukotvení podnikavosti ve výuce i životě škol. Členy RRP (2017–2020) byli zástupci škol z pozice lokálního leadera, zástupci partnerů projektu (Lipka, JIC, Yourchance), zástupci Národního pedagogického institutu ČR, zástupci Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, zástupci Krajské hospodářské komory jižní Moravy a další důležití stakeholdeři.

[2] Projekt KaPoDaV – projekt Podpora kariérového poradenství, podnikavosti pro udržitelný rozvoj a dalšího vzdělávání v JMK.

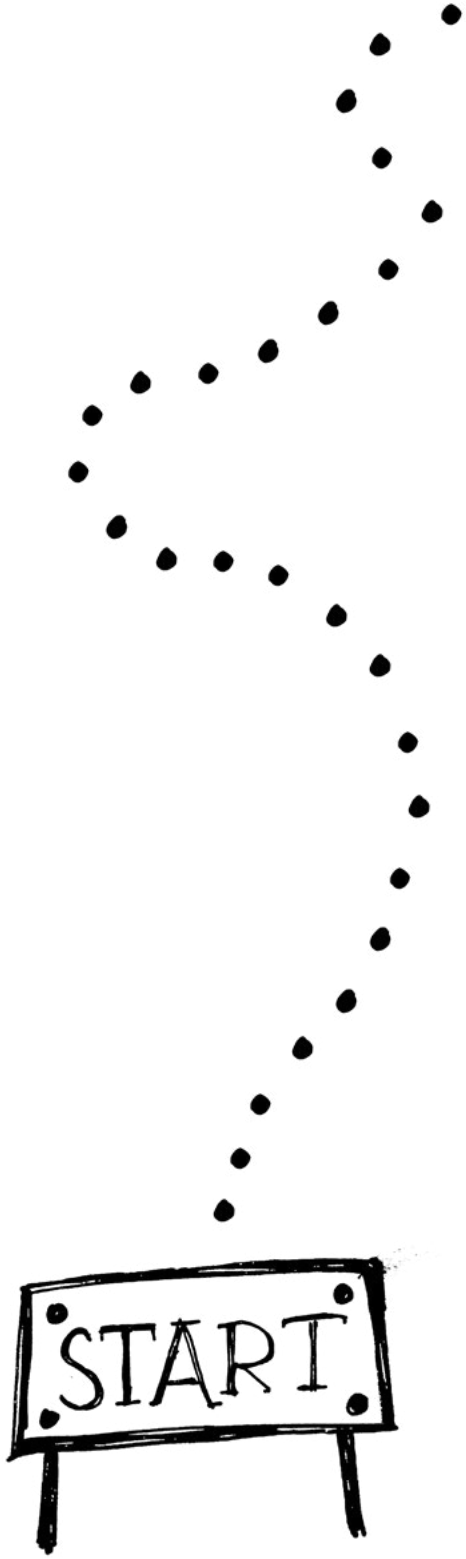

2. Vymezení pojmů

2.1 Výchova k podnikavosti

Výchova k podnikavosti vychází z dokumentu **Evropský referenční rámec klíčových kompetencí pro celoživotní učení**[3] a usiluje o vytvoření podmínek pro rozvoj klíčové kompetence k podnikavosti.

Podle Evropského referenčního rámce: *„Kompetencí k podnikavosti se rozumí schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Jejich podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu."*

VkP je chápána v návaznosti na EntreComp široce jako proces zahrnující výchovu, vzdělávání i osvětu dětí i dospělých, od raného dětství po celý život. Výsledky vzdělávání uvedené v EntreCompu popisují, co by měl Evropan znát, čemu by měl rozumět a co by měl být schopen demonstrovat na té které úrovni zdatnosti. VkP je tím definována jako kombinace znalostí, dovedností a postojů, přičemž:

a) znalosti se skládají z faktů a čísel, pojmů, myšlenek a teorií, které podporují porozumění určité oblasti

b) dovednosti jsou definovány jako schopnost provádět postupy a využívat stávajících znalostí k dosažení výsledků

c) postoje popisují předpoklady a způsoby uvažování umožňující konat nebo reagovat na myšlenky, osoby či situace.

VkP zahrnuje činnosti a aktivity probíhající ve školách a školských zařízeních (**formální vzdělávání**), v rámci volnočasových aktivit (**neformální vzdělávání**) i v rámci neorganizovaného volného času jednotlivců (informální učení).

[3] Evropský referenční rámec klíčových kompetencí pro celoživotní učení – příloha dokumentu Doporučení Rady Evropské unie ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení

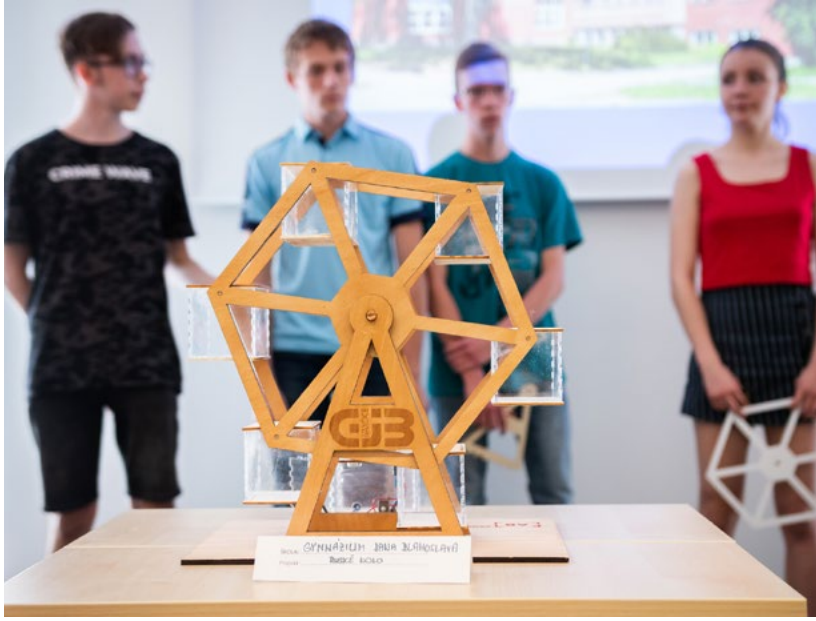

Do systému VkP se začleňují kromě vzdělávacích **aktivit spadajících z velké části do resortu školství i další aktivity zajišťované mimo resort**, a to např. poskytování poradenství (Centra podpory podnikavosti v JMK) a realizace osvětových či dobrovolnických aktivit. V praxi je VkP realizována prostřednictvím škol, nestátních neziskových organizací a dalších vzdělávacích subjektů (např. JIC, Lipka, Impact HUB, JA Czech), veřejnou správou na národní, regionální a lokální úrovni.

Oblast VkP souvisí se **vzděláváním pro udržitelný rozvoj** (dále jen VUR), zaměřeným na vzájemnou interakci a souvislosti mezi ekonomickými, sociálními, environmentálními a právními aspekty rozvoje (globálními i lokálními). **VkP a VUR** jsou interdisciplinární povahy a společně **představují významný předpoklad udržitelného rozvoje**. Vytváření podmínek pro jejich realizaci patří i mezi prvořadé zájmy Evropské unie. K tomu je třeba zvýšit povědomí občanů a jejich odbornou připravenost a adaptabilitu na inovativní přístupy technicko-ekonomické, společenské, environmentální a sociální oblasti.

2.2 Základní rámec pro výchovu k podnikavosti vychází z těchto dokumentů:

a) **EntreComp[4]: The Entrepreneurship Competence Framework – Evropský rámec klíčové kompetence k podnikavosti (2016)**
Konkrétně popisuje klíčovou kompetenci k podnikavosti a jak s ní pracovat v praxi.

b) **Evropský referenční rámec klíčových kompetencí pro celoživotní učení – příloha dokumentu Doporučení Rady Evropské unie ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení**
Definuje klíčovou kompetenci k podnikavosti.

c) **Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+**[5]
Obsahuje strategický cíl: Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život.

d) **Revize RVP**: Z průběhu jednání v roce 2019 zaměřených na revize RVP lze předpokládat, že podpora klíčové kompetence k podnikavosti bude součástí aktualizovaných kurikulárních dokumentů. Míra ukotvení není dosud zřejmá.

[4] EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework
[5] Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

2.3 Výchovou k podnikavosti se rozumí rozvíjení klíčové kompetence k podnikavosti

Klíčová kompetence k podnikavosti je uvedena a popsána jako jedna z osmi klíčových kompetencí v *Evropském referenčním rámci klíčových kompetencí pro celoživotní učení (viz 1.2 b), který je přílohou Doporučení Rady Evropské unie ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení.*

Poznámka: Překlady názvu této klíčové kompetence z anglického originálu „entrepreneuership competence“ mají dvě verze – kompetence k podnikavosti versus podnikatelská kompetence. Výzkum Národního ústavu pro vzdělávání z roku 2013 upozorňuje na skutečnost, že podnikavost je u nás často zaměňována s pojmem podnikání, a připouští možnost, že tato nesourodost může být způsobena rozdíly v překladu dokumentů Evropské unie – publikace Kreativita a podnikavost ve vzdělávání z pohledu kariérového poradenství (NÚV, 2013).

Jak je klíčová kompetence k podnikavosti v tomto dokumentu uchopena:

„Kompetencí k podnikavosti se rozumí schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Jejich podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu.”

Evropský rámec klíčové kompetence k podnikavosti (viz 2.2 a) se skládá ze tří oblastí kompetencí:

Nápady a příležitosti:
Obsahový okruh rozvíjí vidění a vyhledávání potřeb, dílčích problémů, příležitostí a výzev, propojuje je a vytváří nové příležitosti pro nové hodnoty. Podporuje kreativitu, tvořivost, vizualizaci scénářů, vyhodnocování nápadů, etiku a udržitelnost záměrů.

Zdroje:
Obsahový okruh posiluje povědomí o vlastních kvalitách a vlastní efektivnosti, motivaci a vytrvalost, rozvíjí dovednosti pro získávání potřebných zdrojů a nakládání s nimi, finanční a ekonomickou gramotnost, dovednosti pro mobilizování ostatních k zajištění podpory.

Do akce:
Obsahový okruh rozvíjí přebírání iniciativy, plánování, management, vyrovnávání se s nejistotou, nejednoznačností a rizikem, spolupráci s ostatními a učení se skrze zkušenost.

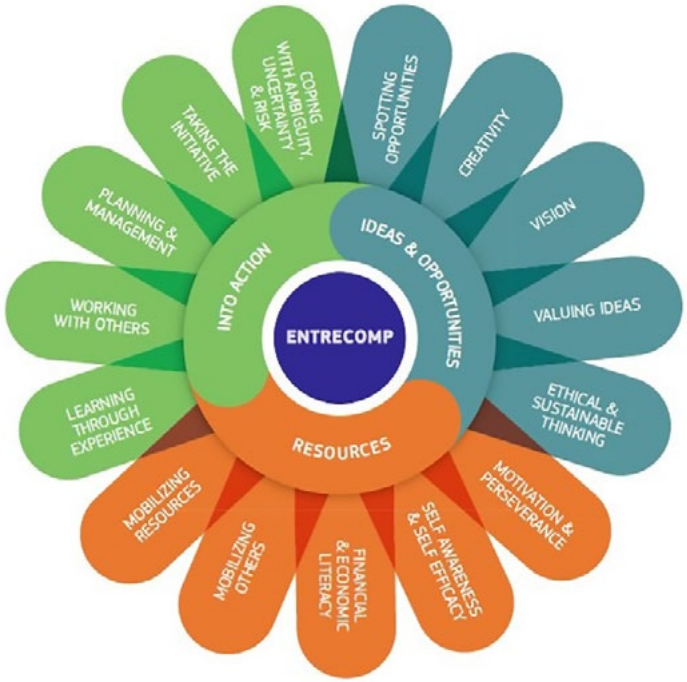

Zdroj EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework

Každá z nich je sestavena z pěti dílčích kompetencí. **EntreComp** předpokládá rozvíjení těchto patnácti dílčích kompetencí ve čtyřech hlavních úrovních:

a) základní – hodnota je tvořena s externí pomocí

b) střední – hodnota je tvořena s narůstající autonomií

c) pokročilá – je očekávána vlastní odpovědnost

d) expertní – s odpovědností a samostatností v rozhodování se předpokládá vytváření hodnoty s významným dopadem na obor činnosti

Rozvíjení patnácti dílčích kompetencí v logické, na sebe navazující lince od 1. stupně ZŠ až po VOŠ se podrobněji věnuje Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti (projekt KaPoDaV, Lipka, JMK, 2020).

Cílem VkP je rozvoj kompetencí potřebných pro udržitelný aktivní život absolventa školy v rychle se měnících podmínkách občanského, profesního a osobního života.

VkP propojuje vzdělávání s praktickým životem, odstraňuje hranice mezi vzděláváním, prací a aktivním občanem; **trénuje dovednosti obecné**, **uplatnitelné průřezově napříč všemi obory a oblastmi života** (také nazývané *soft skills*) – sociální a komunikativní dovednosti, dovednosti řešit problémy, stanovit si cíle, přijímat roli a spolupracovat v týmu lidí, přehodnocovat zvolené postupy; pěstuje povědomí o vlastních silných a slabých stránkách, posiluje vůli a odvahu zdravě riskovat, motivuje k sebedůvěře, případně i k sebezaměstnávání, inspiruje k touze motivovat ostatní a oceňovat jejich myšlenky aj. Výchova k podnikavosti staví na etických zásadách, na odpovědnosti jedince za dopady vlastního jednání, dbá na předběžnou opatrnost, sociální ohleduplnost, spravedlnost a soucit.

Výchova k podnikavosti je předpokladem profesního uplatnění absolventa školy, jeho aktivního zapojení do života společnosti i snadnějšího zvládání osobního a rodinného života.

2.4 VkP rozvíjí další klíčové kompetence

Klíčová kompetence k podnikavosti má interdisciplinární charakter a přispívá k rozvoji[6]:

- kompetence v oblasti gramotnosti
- kompetence v oblasti mnohojazyčnosti
- matematické kompetence a kompetence v oblasti přírodních věd, technologií a inženýrství
- digitální kompetence
- personální a sociální kompetence a kompetence k učení
- občanské kompetence; kompetence v oblasti kulturního povědomí a vyjadřování

[6] v souladu s Evropským referenčním rámcem klíčových kompetencí pro celoživotní učení

3. Plánování a dokumenty výchovy k podnikavosti

3.1 Při plánování VkP školy

- vycházejí z
  - platných učebních dokumentů (zejména příslušných školních vzdělávacích programů / rámcových vzdělávacích programů)
  - krajských a regionálních koncepcí a jejich akčních programů (například Regionální inovační strategie, dále jen RIS; Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Jihomoravského kraje 2020-24; Koncepce EVVO JMK 2021–2030; Akční plán podnikavosti v rámci projektu E-COOL)
  - analýzy specifických podmínek školy
  - tohoto Doporučení ředitelům škol k VkP
- zabývají se dvěma druhy cílů:
  - vzdělávacími a výchovnými cíli pro žáky
  - rozvojovými a organizačními cíli školy, které mají význam pro žáky samotné, pro rozvoj školy jako instituce, pro přínos školy pro okolní komunitu apod.
- promýšlejí cíle i výchovně vzdělávací strategie VkP metodou strategického plánování
- usilují o zapojení všech pracovníků (pedagogických i nepedagogických), žáků, rodičů a dalších partnerů školy do plánování VkP[7]
- usilují o formování dobrých vztahů ve třídě a škole jako předpokladu využití aktivních metod výuky při VkP
- promítají výsledky plánování do dokumentů (viz 2.2) a návazně do každodenního života školy či školského zařízení

[7] Každá škola se nachází ve specifických podmínkách konkrétního místa, regionu. Proto je třeba vydefinovat očekávané výsledky vzdělávání, tzv. profil podnikavého absolventa školy, v dialogu s hlavními aktéry místa a regionu – se zástupci rodičů, firem, místní samosprávy i samotných žáků. Poté je třeba hledat vhodné výchovně vzdělávací strategie, které povedou žáky školy ke stanovenému profilu podnikavého absolventa.

Podnikavá škola - místo, kde učitele baví učit a kde se žáci aktivně připravují na moderní svět

3.2 Základními dokumenty VkP ve školách jsou:

- školní vzdělávací program (dále jen ŠVP)
- školní program VkP (může být přílohou ŠVP)

VkP je dále integrována do **další dokumentace** školy (např. koncepce školy, školního nebo provozního řádu, školního akčního plánu[8] aj.).

3.2.1 ŠVP rozpracovává VkP zejména jako:

- cíle VkP a vývojové kontinuum profilu podnikavého absolventa školy
- výchovné a vzdělávací strategie naplňující cíle VkP na úrovni celé školy
- výchovné a vzdělávací strategie naplňující cíle VkP na úrovni vyučovacích předmětů
- formy VkP, například: projekty, projektové dny, žákovské firmy, integrace do jednotlivých předmětů, samostatný předmět, kurz, seminář
- témata VkP, například: jak rozvíjet osobnost žáka – silné stránky; otázky, které podporují myšlení a učení; Out of the Box Thinking – kreativita a práce s chybou ve výuce; kreativní pedagogika; facilitace; mentoring a koučink; digitální svět – závislosti a bezpečnost; Design Thinking; nástroj Lean Canvas; start-up; finanční gramotnost; sociální podnikání, dobrovolnictví aj.
- průběžná a závěrečná evaluace VkP

Při začleňování VkP do ŠVP se doporučuje:

- zařadit VkP nejen integrací do vzdělávacích obsahů (vzdělávacích oborů v RVP ZV a oborů vzdělání v RVP G, RVP GSP a RVP SOV) jednotlivých předmětů, ale i ucelenou formou samostatných vyučovacích předmětů, kurzů, projektů, tematických dnů, apod. zaměřených na VkP
- propojit klíčovou kompetenci k podnikavosti s dalšími klíčovými kompetencemi
- zařazovat evaluaci VkP v průběhu posledního ročníku základního a středního vzdělávání

[8] Školní program VkP může být u středních škol součástí Školního akčního plánu, kdy může nahradit část věnovanou oblasti intervence Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě; nebo může být jeho doplňkem, tj. širším rozpracováním oblasti intervence ke stručnému akčnímu plánu.

3.2.2 Školní program VkP (dále ŠP VkP)

je vždy zpracováván jako dlouhodobý strategický dokument, který je dále dle potřeb školy aktualizován, zpravidla do krátkodobého akčního programu na nejbližší školní rok (ročního školního programu VkP). Školní program VkP stanovuje:

- vzdělávací cíle a výstupy – vývojové kontinuum profilu podnikavého absolventa školy, výchovné a vzdělávací strategie a tematické zaměření VkP na škole
- rozvojové a organizační cíle školy, opatření, postupy a odpovědnosti k zajištění VkP ve vzdělávání všech žáků a dále rozvojové a organizační cíle zejména v oblastech:
  - zájmového vzdělávání žáků
  - dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
  - materiálního, prostorového, finančního zajištění VkP
  - provozu školy a školního areálu na principech podpory VkP a VUR
  - spolupráce školy s okolím (s rodinou, s obcí, s neziskovými organizacemi, s podnikatelskou sférou a dalšími subjekty), s dalšími školami (vytváření sítě škol k vzájemnému předávání zkušeností, spolupráce s pedagogicky zaměřenými vysokými školami atd.), se středisky ekologické výchovy (např. k rozšiřování a prohlubování informací z oblasti VUR), se středisky pro volný čas dětí a mládeže apod.

3.3 ŠVP a školní program VkP jsou zpracovány buď jako

- **dva samostatné dokumenty**, úzce provázané zejména v rovině vzdělávacích cílů a výstupů, výchovných a vzdělávacích strategií, forem výuky, učebních osnov a evaluace – v tomto případě je na školní program VkP v ŠVP odkaz a školní program VkP tvoří zpravidla přílohu ŠVP, **nebo**
- **dlouhodobá část školního programu VkP je přímou součástí ŠVP** – pak jsou do ŠVP zapracovány nejen vzdělávací cíle, ale i opatření a postupy

Dokumenty zaměřené na VkP v konkrétní škole je vhodné pravidelně **vyhodnocovat** a na základě získaných zkušeností **upravovat**, zejména roční školní program VkP. Problematika VkP by měla být součástí výroční zprávy a autoevaluace školy.

4. Koordinátor výchovy k podnikavosti

4.1 Koordinací VkP mohou ředitelé škol pověřit pedagogického pracovníka

– stává se koordinátorem výchovy k podnikavosti, dále jen P-koordinátor (může být jeden nebo více P-koordinátorů – například s ohledem na velikost školy).

Při pověřování dbají ředitelé na kvalifikační úroveň P-koordinátora. Přednostně by tuto činnost měli v JMK vykonávat pedagogičtí pracovníci, kteří v rámci implementačních projektů Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v JMK (dále jen iKAP JMK) úspěšně absolvovali studium P-koordinátora v rámci DVPP – formou Studií k prohlubování odborných kvalifikací (§ 10 vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb.), v období iKAP JMK I (2017–2020) v rozsahu 20 a 60 hodin, v období iKAP JMK II (2020–2023) v rozsahu 20 a 80 hodin – obsah studií probíhá v souladu s navrženým **Standardem studia k výkonu specializované činnosti v oblasti výchovy k podnikavosti**[9], ale je v těchto pilotních studiích přizpůsobený zvolené časové dotaci.

4.2 Koordinátorovi VkP vedení škol a zřizovatelé škol vytvářejí podmínky pro jeho práci, zejména

- poptávkou po zvyšování odborné úrovně P-koordinátora, prioritně jeho zapojením do DVPP zaměřeného na podporu a rozvoj VkP
- vytvářením motivujících pracovních podmínek a odměňováním
- vytvářením podmínek pro realizaci a plánování VkP (podrobně viz část 4)

[9] **Specializovaná činnost v oblasti výchovy k podnikavosti není součástí** ustanovení § 9 vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb. Vzhledem k naléhavé poptávce praxe po podnikavých, iniciativních a kreativních absolventech, ukotvení podnikavosti mezi klíčové kompetence celoživotního učení v dokumentech Evropské unie a s ohledem na cíle Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ lze předpokládat, že systémový přístup k rozvoji podnikavosti ve školách garantovaný proškoleným P-koordinátorem bude nutností. S ohledem na tyto skutečnosti je **návrh Standardu zpracován pro 250 hodin studia (navrženo RRP v iKAP JMK I, 2020)**.

4.3 Úkolem P-koordinátora je zejména

- koordinovat realizaci VkP ve škole či školském zařízení
- průběžně zvyšovat svou odbornou a metodickou připravenost pro realizaci a koordinování VkP
- poskytovat ostatním pracovníkům školy či školského zařízení konzultace a podporu v začlenění VkP do jejich činností
- koordinovat realizaci plánu DVPP v oblasti VkP
- iniciovat spolupráci s dalšími partnery v oblasti VkP, např. s různými organizacemi – JIC, JA Czech, Impact HUB aj., firmami, odbornými pracovišti, osobnostmi – příklady dobré praxe, středisky ekologické výchovy aj.
- vytvářet ve spolupráci s ostatními pracovníky školy a dalšími partnery školní program VkP
- dbát, aby byl školní program VkP v souladu s další dokumentací školy a navrhovat řediteli školy začlenění VkP do další dokumentace školy (viz část 2)

5. Podmínky pro realizaci a plánování výchovy k podnikavosti vytvářené vedením škol a zřizovateli škol

5.1 Vedení škol se doporučuje zaměřit se zejména na:

- zvyšování odborné úrovně P-koordinátora prioritně využitím možnosti absolvování pilotního studia P-koordinátorů (iKAP JMK I a II; 20, 60, 80 h) a umožněním jeho účasti na dalších vzdělávacích akcích týkajících se VkP
- odměňování a vytváření motivujících pracovních podmínek pro P-koordinátora, včetně vyššího finančního ohodnocení absolventů studia pro P-koordinátory
- podporu a zajištění vzájemné spolupráce pracovníků školy s P-koordinátorem v oblasti VkP
- podporu vzdělávání pedagogických i nepedagogických pracovníků v oblasti VkP a její zahrnutí do plánu dalšího vzdělávání
- vytváření podmínek pro realizaci konkrétních aktivit v rámci chodu školy a pro její spolupráci s okolím
- vytváření podmínek pro plánování VkP
- začlenění výsledků plánování VkP do dokumentů školy
- metodickou podporu – preferování zkušenostních metod včetně výuky a praxe mimo areál školy v inovativních zařízeních různých firem a organizací (typu JIC, Lipka, Impact Hub aj.); spolupráce žáků s experty nebo mladými podnikavými příklady dobré praxe; preferování problémového a projektového vyučování, které jsou ve VkP účinné a motivující
- zajištění vhodných prostorových, materiálních a časových podmínek, například: speciálních učeben v souladu s cíli VkP a s ohledem na potřeby regionu, školní zahrady, vybavování školy učebními pomůckami potřebnými pro VkP, umožnění blokové výuky, zavedení samostatného předmětu ve školním učebním plánu
- propojování teorie s praktickým životem a Cíli udržitelného rozvoje (SDGs, 2015–2020)

5.2 Zřizovatelům škol se doporučuje především:

- zajištění prostorových a materiálních podmínek podporujících VkP, tj. vnitřních i venkovních prostor a potřebných pomůcek
- zabezpečování provozu školy a areálu školy, zejména v rámci investičních akcí, s ohledem na typ školy, „podnikavou“ poptávku regionu a VkP v souladu s Cíli udržitelného rozvoje (SDGs, 2015–2020)
- podpora, případně i finanční, zkušenostní výuky žáků mimo areál školy –ve firmách, různých organizacích apod.

6. Vzdělávání pracovníků školy či školského zařízení v oblasti výchovy k podnikavosti

6.1 Základní vzdělávání školního P-koordinátora

probíhá v JMK zejména formou Studií k prohlubování odborných kvalifikací (§ 10 vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb.), v období iKAP JMK I (2017–2020) v rozsahu 20 a 60 hodin, v období iKAP JMK II (2020–2023) v rozsahu 20 a 80 hodin s obsahem v souladu s navrženým **Standardem studia k výkonu specializované činnosti v oblasti výchovy k podnikavosti**, rozsahem přizpůsobeným zvolené časové dotaci.

Rozšiřující formy vzdělávání P-koordinátora volí škola či školské zařízení dle aktuálních potřeb a nabídky tak, aby byly průběžně rozvíjeny jeho kompetence a aktualizovány informace pro oblast VkP.

6.2 Za další vzdělávání řídících pracovníků a ostatních pedagogických pracovníků

zodpovídá ředitel školy, a to i v oblasti VkP. Vzdělávání probíhá v rámci iKAP JMK II (2020–2023) i prostřednictvím dalších akreditovaných seminářů, obsahově navazujících na navržený Standard studia k výkonu specializované činnosti v oblasti výchovy k podnikavosti.

Rozšiřující formy vzdělávání řídících a ostatních pedagogických pracovníků v oblasti VkP volí škola či školské zařízení dle potřeb a nabídky tak, aby byly kontinuálně rozvíjeny jejich kompetence a aktualizovány informace pro oblast VkP.

6.3 Škola zajišťuje vzdělávání dalších pracovníků školy

v oblasti VkP dle specifik jednotlivých profesí a jejich role ve VkP na škole.

7. Doporučené metody, nástroje a prostředky realizace výchovy k podnikavosti ve škole

7.1 Při realizaci VkP se doporučuje uplatňovat

takové **metody a formy vzdělávání**, které vedou k aktivizaci žáků a k podpoře činnostního učení.

Důležitou složkou VkP je i přímé učení ve venkovním terénu, které je hlavně v předškolním a mladším školním věku navíc spojeno i se včasným rozvíjením harmonické osobnosti a přirozené vitality dětí.

Důležité je rovněž vytvářet ve škole i mimo školu vhodné podmínky pro informální učení a neformální vzdělávání v oblasti VkP tak, aby podněcovaly a synergicky podporovaly formální vzdělávání.

7.2 K realizaci VkP se doporučuje využívat zejména:

- zavádění kurzů, předmětů a jiných ucelených učebních celků zaměřených na VkP
- externí výukové programy VkP, prováděné v organizacích typu JIC, JA Czech, ve střediscích ekologické výchovy, např. program Dr. Zdědil a pan Zdražil, Inspirací k podnikání, JA Studentská Firma
- vícedenní pobytové programy mimo školu zaměřené na VkP, např. Svou cestou, letní podnikavý týden nabízené mj. středisky ekologické výchovy, JIC, JA Czech
- vzdělávací programy firem, občanských sdružení a dalších institucí
- spolupráce s komunitou, obcí, rodiči, místními spolky a podnikateli, firmami
- integrovaná tematická a projektová výuka propojující různé předměty průřezově – projekty, projektové dny, besedy s odborníky, soutěže, např. Finančně gramotná škola, Soutěž Tvoř s 3D tiskem a laserem; projekty se sociálním či environmentálním přesahem, participující na životě komunity, např. Extra třída, Škola pro udržitelný život; zapojení žáků do badatelských či občanských projektů ve škole a jejím okolí, zaměřených na řešení skutečných problémů; zapojování žáků do rozhodování ve škole, obci, komunitě
- zavedení samostatného předmětu na podporu rozvoje podnikavosti, např. JA Studentská Firma

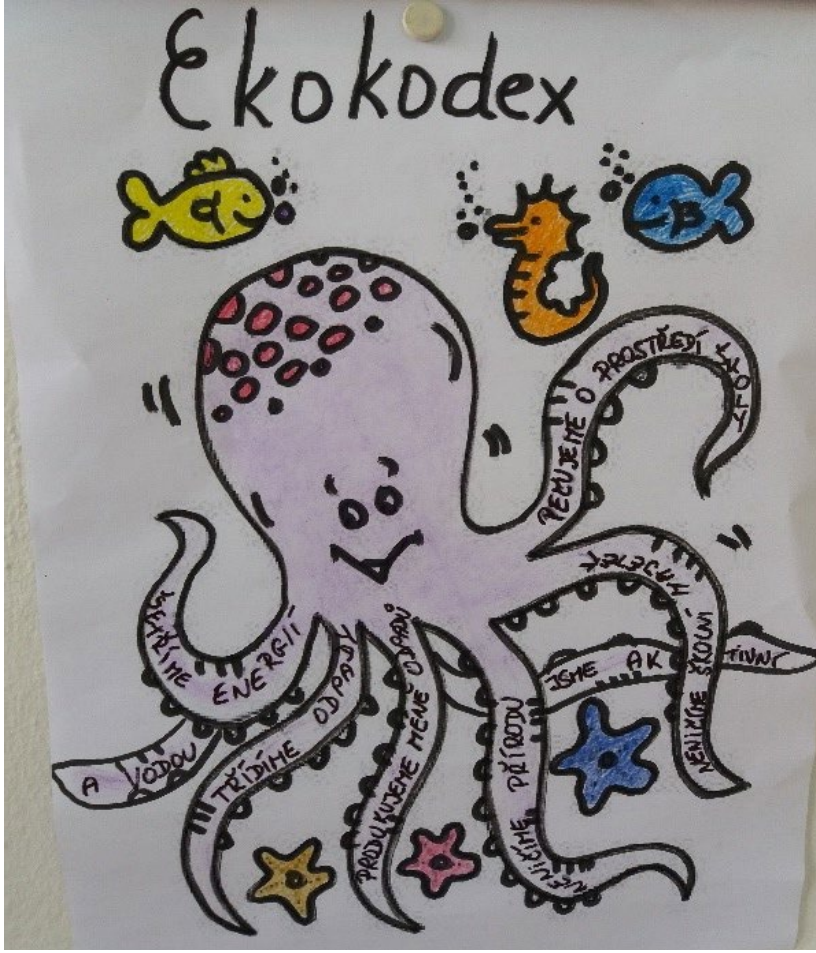

- spojení více oborů do jednoho předmětu, větší propojení předmětů s praxí
- výuka ve vícehodinových blocích
- praktická a terénní výuka mimo školu
- spolupráce s otevřenými dílnami
- interaktivní on-line aplikace
- zapojení žáků do místních, celorepublikových nebo mezinárodních programů a projektů, např. Ekoškola, Globe, Firemní dny Jihomoravského kraje, JA Studentská Firma Roku
- metody a formy výuky podporující kreativitu a inovativní přístupy žáků – například rozpracování a realizace vlastních žákovských podnikatelských nápadů: žákovské firmy – školní firmy, JA Studentské Firmy aj.
- partnerství a spolupráce mezi poskytovateli vzdělávání i odborné přípravy, podniky, výzkumnými nebo inovačními institucemi, kulturními subjekty apod.
- síťování škol – horizontální i vertikální
- spolupráce škol s místními inovačními centry a podnikatelskými huby
- pořádání/garantování akcí školy žáky, případně charitativních akcí
- umožňování profilace talentovaných žáků a žáků se zájmem o podnikavost zajištěním nabídky volnočasových, zájmových či mimoškolních aktivit s podnikavým obsahem, včetně dobrovolnictví

7.3 Při realizaci VkP lze doporučit

především **spolupráci** s pracovníky vysokých škol, zvláště fakult připravujících učitele, se zástupci MŠMT a ostatních resortů souvisejících s VkP, s krajskými úřady, s krajskými koordinátory VkP, s Hospodářskou komorou ČR, s pracovníky středisek ekologické výchovy, profesních občanských sdružení, s představiteli dalších nevládních organizací a s pracovníky podnikatelské sféry, kteří se zabývají problematikou podnikavostí, iniciativou, kreativitou nebo inovacemi.

8. Instituce podílející se na zajištění výchovy k podnikavosti

8.1 Mezi instituce zřizované veřejnou správou a zajišťující VkP

v resortu školství, mládeže a tělovýchovy patří zejména:

- MŠMT a jeho přímo řízené organizace
- Česká školní inspekce
- odbory školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů a Magistrátu hl. m. Prahy,
- odbory školství, mládeže a tělovýchovy magistrátů, městských a obecních úřadů
- mateřské školy
- základní školy, základní školy speciální
- základní umělecké školy
- střední školy, vyšší odborné školy, konzervatoře
- vysoké školy
- školní družiny, školní jídelny, školní kluby, domovy mládeže, domy dětí a mládeže, střediska volného času dětí a mládeže
- další školská zařízení zřizovaná mj. k zabezpečení VkP

8.2 JMK koordinuje VkP prostřednictvím implementačních projektů KAP JMK,

připravuje Akční plán podnikavosti v rámci projektu E-COOL, zapojuje se do diskuzí při navrhování a aktualizaci výchovně vzdělávacích cílů – Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti, obsahu DVPP v oblasti VkP a Doporučení ředitelům škol k VkP, spolupracuje zejména s RRP JMK a tematickou skupinou PIK KAP JMK.

JMK v období iKAP JMK II deleguje na Lipku a JIC garanci provozu Center kolegiální podpory a budování a rozvoj komunikačních platforem pro žáky, studenty a učitele.

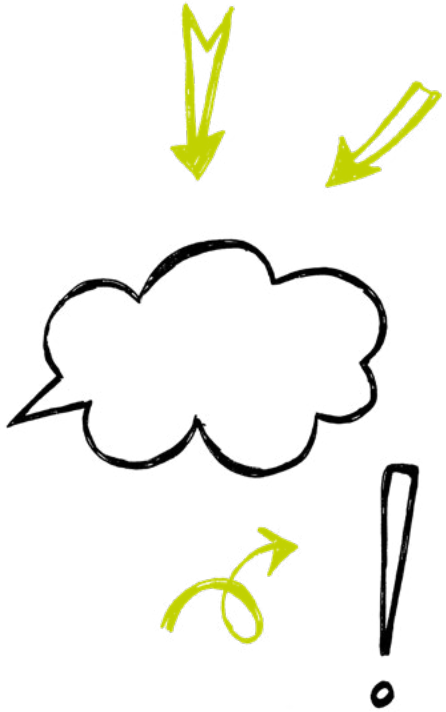

8.3 Teorie z oblasti výchovy k podnikavosti, příklady dobré praxe, náměty pro vzdělávání k podnikavosti jsou zveřejňovány například na:

- www.podnikavost.cz
- www.rvp.cz
- www.nuv.cz/p-kap/podpora-kompetenci-k-podnikavosti-a-kreativite
- www.podnikavaskola.cz/

8.4 Instituce v resortu školství při zajišťování VkP spolupracují s institucemi v dalších resortech, velký význam pro zvyšování odborné a metodické úrovně VkP mají zejména organizace:

- inovační centra v jednotlivých krajích, například Jihomoravské inovační centrum
- Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace
- Junior Achievement, o. p. s. (JA Czech)
- Yourchance o. p. s.
- Schola Empirica (podnikavaskola.cz)
- Nadační fond vzdělávání a podnikání (Soutěž & Podnikej)
- RPIC-VIP s. r. o. (www.kompetenceprozivot.cz)

8.5 V ČR není zpracována národní strategie podnikavosti.

Každý kraj musel zpracovat oblast podnikavost, iniciativa a kreativita (dále jen PIK) v rámci Krajských akčních plánů, ne každý kraj však považuje PIK za prioritu, proto PIK většina krajů nezahrnuje do implementačních projektů KAP (iKAP). Krajské koncepce podnikavosti v jiné formě než uchopení oblasti PIK v KAP nejsou. Propracovanou koncepci PIK má pouze Jihomoravský kraj.

8.6 V ČR chybí iniciační a poradní orgán MŠMT pro realizaci a plánování PIK ve školách,

včetně úprav příslušné legislativy. Je otázkou, zdali o zřízení takové poradní skupiny není třeba v nejbližší době jednat například s Národním pedagogickým institutem ČR.

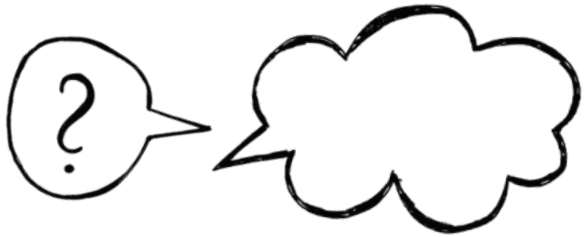

PŘÍLOHY

I. Vysvětlivky

Dr. Zdědil a pan Zdražil – výukový program pro žáky 8. a 9. ročníků ZŠ a odpovídající ročníky gymnázia; tematický den s využitím PC aplikace k finanční gramotnosti (Lipka)

DVPP – další vzdělávání pedagogických pracovníků, je těžištěm profesního rozvoje českých pedagogů, navazuje na pregraduální vzdělávání a trvá po celou dobu profesní dráhy pedagogického pracovníka

Ekoškola – mezinárodní program (v 67 zemích světa), 10 až 20 žáků z různých ročníků tvoří ekotým, který analyzuje stav školy a rozhoduje, na kterou oblast zlepšení se v daném období zaměří, po absolvování auditu může škola získat mezinárodní označení Ecoschool, časová dotace: dlouhodobý program

EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework – Evropský rámec klíčové kompetence k podnikavosti (2016)

Extra třída – projekt pro třídu nebo skupinu žáků, žáci vymyslí a zrealizují nápad, který prospěje lidem v obci, v jejich okolí, časová dotace: 1 rok

FabLab Brno – první otevřená digitální dílna v Brně; s CNC frézkou, mechadílnou, ohýbačkou plastů, 3D tiskárnami, laserovou a vinylovou řezačkou, vyšívacím strojem aj., dílnu najdete v Technologickém parku

facilitace – usměrňování složitého jednání; facilitátor je odborník na vedení procesu dorozumívání se, volí metody jednání tak, aby umožnil každému aktivně vyslovit svůj názor v bezpečné atmosféře, zodpovídá za proces jednání, nikoli za výsledek

Finančně gramotná škola – workshopy a konzultace zaměřené na metodickou pomoc škole za účelem zpracování metodiky/koncepce finanční gramotnosti, škola může získat certifikát „Finančně gramotná škola“ ve 3 stupních certifikace; pedagogové školy zavádí finanční gramotnost do výuky: projektový den, besedy s odborníky, soutěž; dlouhodobý program

Firemní dny Jihomoravského kraje – soutěž žákovských týmů v řešení úkolu, zadaného reálnou firmou (zástupci firmy posuzují řešení a prezentace týmů podle předem stanovených kritérií), do soutěžních týmů jsou žáci namícháni až v místě konání soutěže – učí se spolupracovat s lidmi, které neznají; časová dotace: 1 den

formální vzdělávání – vzdělávání, které je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou definovány a vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe zpravidla navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením (vysvědčením, diplomem apod.).

GLOBE – mezinárodní program, využívá metody badatelsky orientovaného učení (stanovení hypotézy a hledání řešení), školení pro 2 až 3 pedagogy; metodické materiály, konzultace, úspěšné týmy mohou postoupit na národní úroveň a zúčastnit se dvoudenního Globe games, časová dotace: 1 rok

iKAP JMK I (2017–2020) – první implementačních projekt, který uvádí priority/záměry prvního Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v JMK do praxe škol

iKAP JMK II (2020–2023) – druhý implementačních projekt, který uvádí priority/záměry druhého Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v JMK do praxe škol

Impact HUB Brno – komunitní centrum nabízející kancelářské a coworkingové prostory a podporu pro úspěšné podnikání a projekty; do globální sítě Impact Hub spadá 89 center

informální učení – proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině, ve volném čase – z interakcí se společností i přírodou. Zahrnuje také sebevzdělávání, kdy učící se nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní jazykové kurzy). Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované. Tento druh vzdělávání je z hlediska jeho zásadního významu pro další vývoj VkP neopominutelný i ve školství.

iniciativní absolvent – činorodý, podněcuje počáteční kroky, zahajuje činnost

Inspirací k podnikání – jednodenní workshop pro skupinu žáků z jedné nebo různých tříd; srovnání podnikání x zaměstnání; metody hledání vlastního podnikatelského nápadu a rozpracování nápadu v týmech pomocí metody Lean canvas a prezentace (JIC)

interdisciplinární přístup – přístup propojující různé obory

JA Czech – Junior Achievement, o. p. s. – je součástí mezinárodní neziskové vzdělávací organizace JA Worldwide. Posláním je poskytovat mladým lidem praktické ekonomické vzdělávání, rozvíjet jejich znalosti a dovednosti, inspirovat je a podporovat v aktivním přístupu k životu, aby se dovedli prosadit a úspěšně uplatnit.

JA Studentská Firma – vzdělávací program organizace JA Czech, určený pro žáky gymnázií, středních odborných škol, středních odborných učilišť a studenty vyšších odborných škol, zaměřený na skutečné/reálné podnikání v rámci školní výuky. Tento praktický learning-by-doing program vychází ze 3 základních pilířů – teorie, studentská firma a konzultant.

JIC – Jihomoravské inovační centrum

JMK – Jihomoravský kraj

Koncepce EVVO JMK 2021–2030 – Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v Jihomoravském kraji pro období 2021–2030 (aktuálně v přípravné fázi)

KoPlac, z. s – coworkingové místo v Brně, které propojuje začínající podnikatele a zaměřuje se i na cizince žijící v Brně

kreativní absolvent – vynalézavý, inovativní, tvořivý; jeho nápady jsou reálné, lze je realizovat v praxi

Lean canvas – stručná a přehledná jednostránková varianta podnikatelského plánu obsahující jen nejpodstatnější informace

Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace

měkké dovednosti (soft skills) – dovednosti uplatnitelné napříč obory, „techniky duševní práce“

neformální vzdělávání – vzdělávání, které je zaměřeno na získání vědomostí, dovedností a kompetencí, které mohou zlepšit společenské i pracovní uplatnění. Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších organizacích. Patří sem např. organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, ale také krátkodobá školení a přednášky. Nutnou podmínkou pro realizaci tohoto druhu vzdělávání je účast odborného lektora, učitele či proškoleného vedoucího. Nevede k získání stupně vzdělání.

Otevřené dílny v ČR – sdílejí know-how, technologie a výrobní kapacity mezi členy spolku a členy dílen; podporují samořízené získávání dovedností a znalostí včetně manuální a řemeslné zručnosti, včetně vytváření podmínek pro podporu talentů; popularizují a rozvíjí Maker Movement (hnutí tvůrců/budovatelů/výrobců)

Out of the Box Thinking – je metafora, která znamená myslet jinak, netradičně nebo z nové perspektivy

PIK – podnikavost, iniciativa a kreativita

P-koordinátor – koordinátor podnikavosti ve škole

podnikání – soustavná samostatná činnost za účelem zisku

podnikatelské huby – nabízejí pracovní zázemí a silnou podporu komunity pro restart nebo úplný začátek podnikání

podnikavost – podnikavý člověk vidí příležitosti, má vlastní nápady a vyhodnocuje je; zajišťuje zdroje (vnitřní – např. motivace; vnější – např. spolupracovníci, finance) a jde do akce, usiluje o realizaci cílů; podnikavost je podmínkou úspěchu v rovině osobní (rodinný život), společenské (aktivní občanství), profesní (podnikavý zaměstnanec, podnikatel či úředník), sociální, environmentální; podnikavost tedy není totéž, co podnikání, ale je důležitá pro úspěšné podnikání

podnikavý absolvent – během školní docházky natrénoval „vlastnosti horolezce", například: vidí příležitosti a má nápady, stanoví si cíl(e), hledá a vybírá k nim cesty, spolupracuje, zdravě riskuje, kriticky přehodnocuje

projekt E-COOL – deset regionů z různých evropských zemí se zapojilo do projektu „Entrepreneurial and Intrapreneurial Mindset in Young People through the Dynamisation of Competences, Teaching Methodologies and Entrepreneurial Ecosystem", zkráceně E-COOL, který je součástí programu Interreg Europe. Patří k nim i Jihomoravský kraj.

Prototýpci, z. s. – nabízí vzdělávací akce pro děti, rodiče a učitele, zaměřené na rozvoj podnikavosti a digitálních kompetencí. Vytváří fyzické produkty a smysluplně na nich staví rozvoj kreativních digitálních dovedností. Pracují s realitou, učí se ovlivňovat svět kolem nás a po cestě sbírají spoustu praktických dovedností. Cílem je umožnit dětem realizovat jejich vlastní nápady.

Regionální rada podnikavosti JMK (RRP) – je platforma pro podporu rozvoje podnikavosti v Jihomoravském kraji, která byla založena v rámci projektu KaPoDaV, klíčová aktivita 02 – Podnikavostí k udržitelnému rozvoji Jihomoravského kraje. RRP přijímala v rámci projektu nejzásadnější rozhodnutí, například navrhla vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti, rozsah a obsah vzdělávání pedagogů k podnikavosti, zejména koordinátorů podnikavosti; managementu škol přiblížila smysl výchovy k podnikavosti a vhodné postupy k ukotvení podnikavosti ve výuce i životě škol. Členy RRP (2017–2020) byli zástupci škol z pozice lokálního leadera, zástupci partnerů projektu (Lipka, JIC, Yourchance), zástupci Národního pedagogického institutu ČR, zástupci Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, zástupci Krajské hospodářské komory jižní Moravy a další důležití stakeholdeři.

RIS JMK – Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje je dlouhodobý plán, který zvyšuje konkurenceschopnost celé jižní Moravy. Od roku 2001 spojuje RIS JMK vědce z univerzit a výzkumných center, majitele technologických firem, lidi z místní samosprávy i aktivní veřejnost.

RVP DG – Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia

RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou

RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální

RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SDGs – sedmnáct cílů udržitelného rozvoje (anglicky Sustainable Development Goals) na následujících 15 let (2015–2030), program OSN, který navazuje na agendu Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs)

síťování škol horizontální – spolupráce a sdílení zkušeností mezi školami stejného typu, například mezi základními školami

síťování škol vertikální – spolupráce a sdílení zkušeností mezi školami různých typů a stupňů, například mezi základními a středními školami

Soutěž & Podnikej – tříměsíční program pro středoškoláky, který jim poskytuje podporu při práci na vlastním nápadu a jeho realizaci a vrcholí oceněním nejlepších projektů

soutěž Tvoř s 3D tiskem a laserem – soutěž žákovských týmů ve využívání prototypových digitálních technologií, návštěva digitální dílny FabLab Brno a školení – jak využívat nástroje (3D tisk, laserové řezání), výběr soutěžního projektu, jeho týmová příprava a realizace, časová dotace: půl roku

stakeholdeři v oblasti PIK – jedinci, skupiny či jiné organizace nějak svázané s tématem, tedy s podporou rozvoje podnikavosti iniciativy a kreativity

start-up – nově založený či začínající podnikatelský subjekt, který se rychle vyvíjí a má velký potenciál

synergický – společně působící

Škola pro udržitelný život – projekt; skupina žáků navrhuje zlepšení okolí školy, záměr řeší společně s komunitou, součástí může být 3denní pobyt, během kterého se žáci i pedagogové učí základy komunitního plánování, časová dotace: 1 rok

ŠP VkP – školní program výchovy k podnikavosti

ŠVP – školní vzdělávací program

tvrdé dovednosti (hard skills) – konkrétní odbornosti podle předmětu činností, například daně, právní předpisy aj.

udržitelný rozvoj (UR) – Takový rozvoj, který současným a budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů). Udržitelným rozvojem se rozumí přístup k plánování a procesu rozhodování, jehož cílem je dosažení skutečného a trvalého snižování sociální a ekonomické nerovnosti a ochrana životního prostředí. Udržitelný rozvoj je ucelený koncept, který zahrnuje všechny lidské činnosti až po místní úroveň a:

- jehož cílem je zkvalitnění života jak současné generace, tak generací budoucích, zatímco bude ochráněna kapacita země podporovat život v jeho veškeré rozmanitosti
- je založen na demokracii, vládě práva a respektu základních práv zahrnujících svobodu, rovné příležitosti a kulturní rozmanitost
- podporuje vysokou hladinu zaměstnanosti v ekonomice, jejíž síla je založena na vzdělání, inovaci, sociální a územní soudržnosti a ochraně lidského zdraví a životního prostředí

VkP – výchova k podnikavosti

vzdělávání pro udržitelný rozvoj (VUR) – Vedle EVVO se v současnosti formuje tzv. vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Vychází z principů udržitelného rozvoje a metodicky i svým zaměřením významně čerpá z oblasti environmentálního vzdělávání. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj je předpokladem k osvojení si takových způsobů myšlení, rozhodování a chování jedince, které vedou k udržitelnému jednání v osobním, pracovním i občanském životě. VUR se zejména zaměřuje na:

- pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, národní i globální úrovni, vnímání udržitelného rozvoje jako celostního a systémového přístupu, který směřuje k ekonomicky prosperující společnosti a respektuje sociální a environmentální souvislosti a limity
- rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) pro demokratické a svobodné rozhodování ve vlastním i veřejném zájmu v souladu s právem a s principy udržitelného rozvoje

II. Příklady subjektů podporující výchovu k podnikavosti ve školách Jihomoravského kraje v rámci iKAP JMK I (KaPoDaV, 2017–2020) a iKAP JMK II (2020–2023)

Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace

JIC – Jihomoravské inovační centrum

Junior Achievement, o. p. s.

Yourchance o. p. s.

TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú.

EKO GYMNÁZIUM BRNO o. p. s.

Know-how angels, s. r. o.

Nadační fond vzdělávání a podnikání (Soutěž & Podnikej)

Prototýpci, z. s.

EDUin, o. p. s.

III. Aktuální příležitosti pro školy

Řada dalších subjektů se podílí na vzdělávání pedagogů jihomoravských škol k podpoře podnikavosti ve školách. V období 2020 až 2023 mohou jihomoravské školy v rámci iKAP JMK II využít například tyto příležitosti pro DVPP, samostudium apod.:

- služby Centra podpory pro podnikavost, iniciativu a kreativitu (PIK)
- studia pro koordinátory podnikavosti (20hodinové nebo 80hodinové)
- školící a motivační akce pro ředitele a zástupce ředitelů škol, koordinátory ŠVP a další stakeholdery z kraje
- konzultace a mentoring školám k podpoře podnikavosti
- dlouhodobý mentoring a koučink týmů P-koordinátorů
- pravidelná setkání P-koordinátorů, absolventů studií
- regionální setkání pedagogů k PIK
- jednorázové semináře, workshopy, ukázkové akce a konference
- Podnikavý newsletter
- inspiraci ze zahraničí – příklady dobré praxe sdílené v rámci meziregionálního projektu E-COOL
- nabídku programů a produktů pro přímou podporu realizace PIK aktivit na školách
- dokumenty zpracované Regionální radou podnikavosti – viz níže

IV. Přehled dalších dokumentů připravených RRP JMK v rámci projektu KaPoDaV

- Návrh Standardu studia k výkonu specializované činnosti v oblasti výchovy k podnikavosti (2020)
- Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti (2020)

V. Zdroje a prameny:

- Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO), MŠMT Č. j. 16745/2008-22, v Praze dne 27. října 2008. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: www.msmt.cz
- EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework – Evropský rámec klíčové kompetence k podnikavosti (2016). [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/lfna27939enn.pdf
- Evropský referenční rámec klíčových kompetencí pro celoživotní učení – příloha dokumentu Doporučení Rady Evropské unie ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN
- § 9 vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: https://www.msmt.cz/file/35913
- Návrh Standardu studia k výkonu specializované činnosti v oblasti výchovy k podnikavosti (KaPoDaV, 2020). [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: www.lipka.cz/podnikavost
- Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti (KaPoDaV, 2020). [cit. 29. 6. 2020]. Dostupný z: www.lipka.cz/podnikavost

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

jihomoravský kraj

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu KaPoDaV – Podpora kariérového poradenství, podnikavosti pro udržitelný rozvoj a dalšího vzdělávání v Jihomoravském kraji. Tento projekt je spolufinancován EU, SR ČR a JMK. Příjemcem je Jihomoravský kraj.

www.lipka.cz/podnikavost